СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 164. Джерзі Ситі, Н. Дж., вівторок, 18-го липня 1939. — No. 164. Jersey City, N. J., Tuesday, July 18, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — 4-0807. Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ЗМІНЛИВІСТЬ ПОЛІТИЧНОЇ МАПИ

НЮ ЙОРК. — Відома американська журналістка Ен МекКормик написала в „Ню Йорк Таймсі" з 17 липня ц. р. статтю, в якій говорить про змінливість політичної мапи світу в теперішнім часі. Вона каже, що видавці мап дуже нарікають на нинішній стан, бо вони не можуть друкувати мап. Коли одного місяця видрукують, то другого ті мапи вже нездалі, бо границі вже десь пересунулись. Тому видавці вичікують дальших змін, щоби бодай трошки світ прийшов до сталого стану.

Ен МекКормик у часі мадярського наїзду на Карпатську Україну була в Хусті. В згаданій статті вона згадує ще раз про це: „Всі змінені нині границі фактично є такі пливкі, як та бойова лінія, яку я бачила, як вона змінялась, коли мадярська армія окупувала Карпатську Україну. Як ми стояли біля дороги, границя фактично перепливала мимо нас з наступаючими військами. Коли вони уступили до українського села, ми вже були в Мадярщині, перенесені за одним махом з одного краю до другого". Свою статтю пані МекКормик кінчить запевненням, що теперішній стан далеко не сталий і треба сподіватися ще багато змін.

ЛЯ ҐВАРДІЯ ПРОТИ ОБТИНКИ ПЛАТНІ ВЧИТЕЛЯМ.

НЮ ЙОРК. — Посадник Ню Йорку Ля Ґвардія оголосив до всіх нюйорських учителів заклик, щоб вони не годились на обтинку платні, яку рекомендував заряд нюйорських шкіл в ціли зрівноваження недобору в буджеті. Ля Ґвардія говорив, щи вчителям належиться повна платня і вони не повинні терпіти через несовісних політиканів, які в стейтовій леґіслятурі обмежили видатки на шкільництво. Ля Ґвардія обіцяв учителям, що публична опінія в тому напрямку буде розбурхана і вона змусить політиканів ухвалити більше грошей на шкільництво.

ФРІЦА КУНА ЗНОВ АРЕШТУВАЛИ.

ВЕБСТЕР (Масачусетс). — Поліція знов арештувала Фріца Куна, лідера американських наців, за те, що був пяний і відзивався до поліції образливими словами. За оплатою кари його випущено. В його товаристві був також шурин лідера московських фашистів, Анастасій Вонсяцький, що за звідомленням поліції разом пив з Куном і його товаришами в однім місцевім ресторані.

ЧОЛОВІК 60 ЛІТ БЕРЕ ЖІНКУ 16-ЛІТНЮ.

НЮ ЙОРК. — Минулої неділі відбулось вінчання 60-літнього „молодця" Кармелія Люкапіра з 16-літньою дівчиною Торселею Мінічіерелі. „Молодий" був власником дому, в якім її родичі були сторожами. Це вінчання не подобалося сусідам, які зібрались у більшому числі в церкві, щоб його розбити. Треба було викликати поліцію, а навіть хтось покликав пожарну сторожу.

ХОЧУТЬ ЛЕКШИХ РОЗВОДІВ У НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — Реформова Ліґа робить поважні заходи в стейтовій леґіслятурі в Олбані, щоб облекшити розводовий закон у нюйоськім стейті. Та Ліґа говорить, що фактично лиш не цілі два відсотки розводів у Ню Йорку має за причину подружу невірність. 70% це незгідливість у співжитті, чого наслідком є опущення дому. Щоб дістати розвід, пари придумують інші причини, щоб обійти закон. Супроти цього треба закон змінити, говорить Ліґа.

ҐВЕЙЛЕН ЗАСТАНОВЛЯЄТЬСЯ НАД ОБНИЖКОЮ ВСТУПУ.

НЮ ЙОРК. — Ґровер Ґвейлен, голова корпорації Світової Вистави, заповів, що корпорація візьме під увагу прохання концесіонерів на Світовій Виставі, щоб знижити на 50 ц. вступ на Світову Виставу, і коли те прохання буде піддержане причинами, то така знижка наступить. Дехто думає, що корпорація вже на таку знижку рішилась, інакше Ґвейлен того не заповідав би.

СКІЛЬКИ ТРАТЯТЬ АМЕРИКАНСЬКІ ТУРИСТИ?

ВАШИНҐТОН. — Американські туристи, які відвідують ріжні краї, чи довше живуть за границею, витратили впродовж 20 літ пять біліонів і чотириста міліонів долярів. У той час чужі туристи витратили в Америці один біліон долярів.

ЗАБАВА БАГАЧІВ.

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ. — Сини багатих родичів підпили собі на весіллі і почали камінцями кидати в переїжджаючі авта. Їх замельдовано на поліцію. А коли туди прибуло поліційне авто, його також обкидали камінням. Поліція арештувала їх, а суддя покарав. . грошевою карою, яку молодики радо заплатили.

НАДЗВИЧАЙНА НАРАДА.

Полковник Франсіз С. Гаринґтон (у середині), директор Проектів Праці, радиться в Шікаґу зГовардом О. Гунтером (наліво) і з асистентом Фредом Равчем про звільнення від 1-го вересня 650,000 робітників „Доблю Пі Ей".

ЗАСУДИЛИ ПЯТЬОХ ЗА ХАБАРНИЦТВО.

Пятьох споміж завідуючих „Доблю Пі Ей" у Ню Йорку суд присудив винуватими хабарництва. Серед них є помічник головного нюйорського директора Сомервела, Еманюел Тішман. Вони побирали від людей від 50 до 300 дол. за посаду.

ШУМ ЧЕРЕЗ ТРІЄСТ.

Нема правди в поголосках, що Італія відступила Німеччині пристань Трієст на 10 років. Таке твердять у Римі й Берліні. Зате Німеччина може вживати цієї пристані вже тому, що таке право мала давня Австрія, яку тепер злучено з Німеччиною. Та здається, що є таки якась нова спеціяльна умова.

ПОЖЕЖА ВЕЛИКОЇ ФАБРИКИ.

В Парнава в Естонії згоріла найбільша в Естонії фабрика корків. Не зважаючи на негайну та енерґійну акцію пожежної сторожі, фабрика згоріла до тла. Матеріяльні втрати велитенські.

ГРІМ СПРИЧИНИВ ВИБУХ МІНИ.

На дорозі між Люґаном і озером Комо (Швайцарія) коло італійської границі грім спричинив вибух військової міни. Від вибуху згинув швайцарський прикордонний сторож та пасажир проїжджаючого самоходу.

ЗДИЧАВІЛА ЖІНКА СКІНЧИЛА САМОГУБСТВОМ.

Перед двома роками пропала без сліду 47-літня Ґеновефа Бабулівна з села Жердушки на Виленщині, яка рішила замешкати в лісі. І дійсно Бабулівна скривалася в недоступних гущавинах лісів, де мешкала під шатром з галуззя і листя. Чим харчувалася, невідомо. Минулого року бачили її припадково люди, як вона бігла по лісній поляні, немов когось здоганяла. Перед кількома днями селяни знайшли її тіло на дереві. Здогадуються, що стара здичавіла панна скінчила самогубством.

ПОЖЕЖА ПОШТОВОГО АМБУЛЯНСУ.

На стації Боа Віста у Бразилії згорів поштовий ваґон з 470 мішками поштових посилок, між якими було кілька мішків з Польщі. Добре поінформовані кола здогадуються, що з цього амбулянсу викрали вартісні поштові посилки, а решту спалили, щоб затерти за собою сліди крадіжу. Дирекція пошти веде слідство.

СЕЛО ВЕЛИКАНІВ.

До села Анмер у Бретонії виїхала з Парижа спеціяльна лікарська комісія, щоби прослідити причини анормального зросту мешканців цього села. Анмер має славу у цілій Франції села „великанів", де нема ні одного мешканця, меншого ростом як 2 метри. Між мужчинами бувають і такі, що їх ріст сягає 2 і пів метра. Зате умовий розвиток цих великанів мізерний, бо багато з них не вміють навіть читати ні писати.

СТРІЛИ ДО ПАЧКАРЯ.

Польська преса повідомляє, що в ночі з 9. на 10. травня польська прикордонна сторожа на прикордоннім відтинку Шклярки — Тшельське, повіт Новий Томишль, доглянула човен, що намагався перекрастись нелеґально через німецький кордон. Не вважаючи на трикротні поклики, човен не вернувсь і тоді сторожа віддала стріл з осторогою. Одначе і це не помогло. Тоді прикордонна сторожа обстріляла човен. Провідник убитий, одна особа ранена. Виявилося, що провідник був пачкарем, який намагався перевести нелеґально до німецького кордону гурт осіб німецької національности.

ШВИДКА РОЗБУДОВА ПУЦКА.

Міська рада Пуцка рішила швидким темпом далі розбудувати місто Пуцк. 200,000 зл. позички з фонду праці призначили на будову водотягів.

СЕНЗАЦІЙНА АФЕРА У БРАЗИЛІЇ.

Велитенську сензацію викликало самогубство бразилійського міліонера Делеса в Ріо де Жанейро, якого поліція арештувала тиждень тому. Слідство виявило, що Делес вкрав... залізницю. Зробив це дуже просто, бо присвоїв собі акти й акції конкурсової маси саппавлістанської залізниці Араракара, створив фікційне залізниче товариство, якого був єдиним власником. Згадане т-во „закупило" олії Араракари і на цьому інтересі з залізницею Делес доробився від 1916. р. понад міліонів мільрейсів. Далі виявило слідство, яке веде прокуратор і спеціяльний суддя, що в архівах міліонера було понад 60 назвищ людей, яких перекупив обманець. Бразилійська преса називає Поля Делеса бразилійським Ставіським (жид, який допустився міліонових зловживань у Франції — прим. Ред.). Делес є з походження французом і приїхав до Бразилії підчас світової війни в 1916. р. з повновластями німецького банку „Беренс і сини" — акційної спілки зо Швайцарії з дорученням перевести санацію фінансів залізниці Араракара. Хоч кількома наворотами обвинувачували його за обман — ні разу не станув перед судом, ні не був караний. Зате в його архіві знайшли всі акти його судових справ за обманства. Делес мав у державнім банку де Бразіль чекове конто на 30 міліонів мільрейсів. У столиці Бразилії Ріо де Жанейро мав дві палати, у відпочинковій місцевості Петрополіс — велику віллю, уладжену дуже вибагливо. Однаше назагал Делес жив скромно. Викидав лише гроші на убрання, яких знайшли в його шафах аж понад 100. Бюра його підприємств приміщувалися в окремій палаті. В бюрах знайшли списи мешканців Ріо де Жанейро, які мали понад 100,000 мільрейсів. Крім того Делес був анонімовим власником бюра детективів, що давало інформації спеціяльно зацікавленим американським купцям. З актів, що їх знайшли в архівах Делеса, виходить, що він наказував викрадати і нищити судові та торговельні акти, договори і т. п., за що платив високі грошеві суми. Вкінці слідство виявило, що Делес мав добре платного двійняка, який „урядував" у Ріо де Жанейро тоді, коли його „шеф" виїздив зо столиці Бразилії.

ЗАПОВІТ МЕКСИКАНСЬКОГО ГРЕКА.

У Мексику помер у 60 році життя грек Алькібяд Сирафіс, який записав своєму рідному місту Атенам 4 міліярди драхм. Його батьки вніміґрували до Мексика, коли він мав 10 років. Він починав свою життєву карієру в Америці від вуличного продавця, потім чистив черевики, мив у ресторані посуду, накінець став готелевим кельнером. Зібравши гроші, він купив собі фарму, де за якийсь час відкрив нафту. Так із скромного хлібороба він став міліярдером. Не маючи ніякої рідні, нежонатий, він записав усе своє майно на прикрасу свого рідного міста, колись славного, якого і ніколи не бачив.

ПЕРЕНІ КОМІСАРОМ КАРПАТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ЛЬВІВ. — Українські часописи подають, що реґент Мадярщини Горті заіменував реґенційним комісаром для Карпатської України барона Жигмонта Перенія, що є членом мадярської вищої палати, а давніше був міністром внутрішніх справ. Офіційно край названо „Угорська Русь". Дорадниками реґенційного комісара назначені: о. крил. Марина для освітніх і віроісповідних справ, Михайло Демко для фінансових справ, Михайло Бескид для адміністраційних справ. Устійнено назви міст і сіл двома мовами: „угро-руською" і мадярською. „Угорську Русь" поділено на три адміністраційні області з осідками їх управ в Ужгороді, Мукачеві й Хусті. Згадані адміністраційні області поділено на 11 округ.

СМІҐЛИ-РИДЗ ГОТОВИЙ І САМ ВОЮВАТИ.

ВАРШАВА. — З Польщею не буде тої історії, що була з Чехословаччиною. Поляки остануться панами своєї долі. І тому Польща рішена воювати за Данціґ навіть у тому випадку, якби їй прийшлося воювати самій одній. Як Німеччина забере Данціґ, то це означатиме для Польщі війну. Таке розповів польський диктатор Сміґли-Ридз американській журналістці, додаючи, що Польща є тепер обєднана і готова до війни. Також заявив, що він не вірить, щоб Мадярщина, історична приятелька Польщі, дозволила на те, щоб Німеччина заатакувала Польщу з боку мадярської границі.

ҐЕН. СІКОРСЬКИЙ ПРО ВІЙНУ.

ВАРШАВА. — „Курер Варшавскі" помістив інтервю з ґен. В. Сікорським, відомим польським військовим знавцем. Ґен. Сікорський заповідає, що треба надіятися десь коло 15. серпня б. р. вибуху „льокальної війни". Каже, що така війна є в плянї німців, які надіються, що вона буде тревати коло 3 місяців і скінчиться німецькою перемогою. Тільки, додає польський ґенерал, німці не припускають того, що їх рахунок помилковий.

СКИДАЄ ВИНУ ЗА ВІЙНУ НА АНҐЛІЮ.

БЕРЛІН. — Журнал „Берлін-Рим-Токйо", що має за головне завдання боротьбу з Комінтерном, пише, що коли вибухне війна в Европі, то це буде виключно виною Великої Британії. Це вона змагає до війни, щоб нею прикрити свою слабість і те, що „британська імперія є фікцією". Журнал, який висказує звичайно думки міністра загранихних справ, Рібентропа, твердить, що Анґлія не має ніякого права мішатись до Данціґу, бо Данціґ є й останеться назавжди німецьким містом.

ПОМЕР МІСІОНАР О. РЕШИТИЛО.

ЛЬВІВ. — У Золочеві, повіт Бережани, помер о. Павло Решитило, бувший довголітній місіонар в Канаді й Злучених Державах. До Рідного Краю вернувся в листопаді 1938 р., але вже не стало сил до дальшої праці.

ЗА ОБРАЗУ ПОЛЬСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.

ЛЬВІВ. — „Діло" (ч. 150) подає, що староство в Луцьку на Волині усунуло з посади і вислало за межі Польщі пастора луцької евангельської парохії, Кляйндінста. Тепер потягнули перед суд його жінку Марію за те, що вона, як голова товариства німецьких жінок, бачачи на зібранні на грудях одної присутньої німки польський „хрест заслуги", порадила їй зняти його, бо він дратує їй очі й ображує її національні почування. Підчас судової розправи розпитувано як свідка Ґільду Шульц, а та заявила, що пасторова слушно обурилась, коли побачила на німці „відзнаку чужої держави". Прокуратор обурився на це і заповів, що потягне Г. Шульц до карної відповідальности.

„БОРІТЬСЯ ТІЛЬКИ ЗА БРИТАНІЮ!"

ЛОНДОН. — Такий клич виднів на зборах британських фашистів. Їх провідник, сер Освалд Мозлі, казав, що „міліон британців не мусить зинути в жидівській війні". На зборах було до 15,000 людей, що заплатили вступ від 50 центів до $2.50. Мозлі заявився за те, щоб Анґлія не мішалась до справ східньої Европи, зреклась територій, що є під її мандатом, думала про свій власний бизнес та заявилася за роззброєння західньої Европи.

ПОШАНУВАЛИ СВОГО ПРОВІДНИКА.

БІЛГОРОД (Югославія). — Понад 60,000 людей було в Загребі на Службі Божій, відправленій на площі з нагоди 60-літніх уродин хорватського народнього провідника Володимира Мачека. Потім відбувся торжественний похід вулицями міста. Подібні паради відбулись по селах і містах Хорватії.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ЯК "ПЕВНА" ПОМІЧ СТАНЕ НЕПЕВНОЮ

Польща не те, що Чехословаччина! Польща не піддасться! Польща буде воювати! Польща сильна! Польща повна геройської традиції! Польща обєднана!

Ось такі вискази стали вже від довгого часу буденною стравою. День за днем хтось про це згадує, коли обговорює справу Данціґу. А хто перечитує польську пресу, той очевидно може ствердити тільки одно: тільки завдяки сильним нервам Польща не дала себе досі спровокувати Німеччині й не зачала з нею війни. Так пишуть поляки про себе. І коли вглянутися в те, що діється з поляками в Польщі й на іміґрації, то треба справедливо признати, що вони поносять тепер ріжні жертви, і то великі, щоб рятувати державу від нещастя і скріпити її силу. Є безліч ріжних патріотичних демонстрацій, є великі грошеві пожертви. І є в багатьох готовість іти до війни в обороні Польщі. І то йти з патріотичного обовязку, з правдивої любови до свого краю, а не з військового примусу. Усе те признаємо, а навіть віримо, що так є. Але разом з тим стверджуємо, що все те підняття є також піддержуване в масі у великій мірі, може й несвідомо, штучно: великою надією на чужу поміч, на те, що Польща не сама одна, бо за нею є вже певно Анґлія і Франція.

Що так є, про це переконує нас та політика, яку веде польський уряд. Бо та політика, чим далі, тим більше задивлена в чужу сторону. Це видно найкраще по тих великих стараннях Польщі добувати від Анґлії щораз виразніші приречення помочи на випадок, якби прийшло між нею і Німеччиною до війни хочби через одну тільки справу: Данціґ. Той натиск такий великий, що обурив навіть кентерберійського архиепископа, що був змушений заявити, що як можливо допускати до того, щоб через одно місто міг повстати заколот у цілій Европі та щоб у такому випадку рішала одна тільки Польща. Та для нас тут важне те, як дуже Польща задивлена в чужу сторону і як дуже вона звязує свою будуччину з чужою допомогою. Бо це означає, що вона поступає не інакше, як давня Чехословаччина, хіба тільки з тою ріжницею, що вимагає ліпше сформулованих зобовязань з боку Анґлії й Франції. А цілком не бере під увагу того, що можуть часами настати і такі обставини, що й ті „певні" зобовязання її боронити, які вона дістала, можуть показатись тільки паперовими. А що тоді?

Чехословаччина потерпіла, бо надто числила на чужу поміч, а не думала про своє власне нутро, про те, щоб себе саму скріпити, дійшовши до порозуміння з тими народами, що входили в її склад. Польща поступає під тим оглядом куди гірше від давньої Чехословаччини. Вона не то, що не подає взагалі ніякої руки до якоїсь згоди, а примінює до тих народів, зокрема до українців, методи крайнього терору. І це на ній мусить гірко пімститись. Тут її чужі сили більше не врятують!

ПРО САРАЄВСЬКУ КАТАСТРОФУ В 1914 РОЦІ

Дня 28. червня ц. р. минуло рівно рівно 25 літ, як у Сараєві, головнім місті Босни, що входила в склад австро-угорської монархії, вбито австрійського архикнязя Франца Фердинанда, наслідника престола у тій монархії, та його жінку. княгиню Гогенберґ.

Заповів розбір Австрії.

По російсько-турецькій війні в 1877 р. відбувсь у Берліні мировий конґрес, на котрім ті держави, що брали в нім участь, старались упорядкувати відносини на балканськім півострові в краях, що належали перше до Туреччини. Тоді то постановлено, щоб краї Босну і Герцеґовину, що були сценою довголітніх повстанських боїв тамошньої сербської людности проти турків, віддати в окупацію (заняття) Австро-Угорщині. На це перла особливо Анґлія, щоб у цей спосіб зрівноважити впливи Росії на тім півострові. Це дуже було на руку династичній політиці цісаря Франца Йосифа, але вже тоді на конґресі делеґат Росії, князь Ґорчаков, висказався: „Окупація Босни і Герцеґовини Австро-Угорщиною буде початком розбору самої тої держави".

А втім не було великою штукою щось таке пророкувати, бо було очевидне, що серби з Босни і Герцеґовини будуть усіми силами старатися про злуку з існуючим уже сербським королівством.

Причини катастрофи в 1914 р.

Багато було ріжних глибоких причин вибуху великої світової війни в 1914 році, та всеж таки безпосередньою причиною були вистріли Гаврила Прінціпа, що ними він 28. червня 1914 в Сараєві вбив архикнязя Франца Фердинанда і його жінку.

А хоч була це незвичайна, багато в свої наслідки подія, то одначе ближчих обставин її і досі не вповні висвітлені, хоч це був просто клясичний приклад політичного морду.

Европейський загал довідався про існування сербського питання властиво допервa в 1908 році, коли то Австро-Угорщина постановила дотеперішню **окупацію** Босни і Герцеґовини перемінити в **анексію,** то є привласнення.

Є тепер загальним переконанням, що був це дуже незручний і корткоглядний дипльоматичний крок, зроблений тодішнім австро-угорським міністром заграничних справ, ґр. Еренталем.

Діялося це очевидно на приказ старого цісаря Франца Йосифа, на якого вплинув наслідник престола, арх. Франц Фердинанд, за намовою свого мужа довіря, шефа ґенерального штабу, Конрада фон Гецендорфа.

В попередніх роках знала Европа лише дещо про невелике сербське королівство, в якім була велика боротьба між партіями, що вела до частих кабінетних кріз, надворних скандалів, а навіть до вбивства (в 1903 р.) короля Олександра і його жінки Драґи.

Анексія Босни і Герцеґовини викликала в Сербії величезну ворожнечу проти Австро-Угорщини, а рівночасно росло в сербів довіря у власні сили та скріплювався патріотичний дух.

Незадовго прийшло до балканських воєн: Сербія перемогла 1912 р. Туреччину, а в 1913 р. Болґарію, яка в попередній війні була навіть її союзницею. Австрія не хотіла допустити Сербії до Адрійського моря і в тій цілі вжила створення Альбанії.

Підпольна сербська акція.

Рівночасно австро-угорський уряд взявся дуже енерґійно до сербів у своїх границях. Приходило до чимраз нових непорозумінь, а Сербія просто кипіла ненавистю до сусіда і горіла жадобою пімсти. І ось розпочинається робота двох національних орґанізацій. Першою з них була **„Народна Одбрана"** — товариство явне, що ширило національне освідомлення якнайширших кол народу та приготування їх умів до грядущих подій.

Другою з них була орґанізація, що звалась **„Уєдіненьє ілі смрт".** Було це вже тайне товариство, цілком революційне, а печатка його виглядала ось як:

Навколо був надпис **„Уєдіненьє ілі смрт",** а в середині були представлені: людський череп, бомба, меч та пляшка з отрутою.

Це товариство називано також **„Чорною рукою".** На його чолі стояв старий революціонер Драґутін Дімітрієвич, орґанізатор усяких заговорів. Він належав до головних заговірників проти короля Олександра (1903 р.), він уже раз у 1911 р. вислав заговірників, щоб убили арх. Фр. Фердинанда, він також укладав разом з тайним болгарським комітетом революційний плян замордування царя Фердинанда і він остаточно зорґанізував замах на арх. Фр. Фердинанда в червні 1914 року.

Маневри австро-угорської армії мали відбутися в 1914 р. на терені Босни, і з цієї нагоди мав приїхати до Босни арх. Франц Фердинанд. Ціла Сербія була переконана, що ті маневри будуть використані в цілі збройного нападу на неї. Націоналістичні сербські кола були тої думки, що лише смерть Франца Фердинанда зможе не допустити до цього нападу.

Під цю пору появилися в Дімітрієвича два юнаки, делеґовані орґанізацією молоді **„Мляда Босна",** яка стояла у стислім звязку з „Уєдіненьем ілі смрт". Вони заявили, що готові вбити арх. Фр. Фердинанда в часі його побуту у Сараєві. Дімітрієвич згодився на той плян, дав їм потрібну зброю та післав їх до сараєвського **вчителя Данила Іліча.**

Атентат.

День 28 червня 1914 р. припав був на неділю і власне в тім дні відбувався у Львові великий **січово-сокільський здвиг.** Акурат підчас військових вправ членів львівського товариства Українських Січових Стрільців на здвиговій площі (забраній тепер польським урядом) прийшла ось яка урядова вість, вручена присутньому в льожі намісникові Коритовському:

Сьогодня перед полуднем, підчас їзди архикнязя Франца Фердинанда разом з дружиною, княжною Гогенберґ, на торжественне приняття в ратуші кинено на їх автомобіль бомбу, яка експльодувала, коли автомобіль уже поїхав дальше. В наступнім автомобілю їхав ґраф Боос Вальдек і адютант краєвого шефа, підполковник Маріці. Оба вони легко ранені, а крім цього шість осіб зпосеред публики. Справником того замаху був друкарський складач з Требіньє, Ґабринович, якого поліція зараз придержала. По торжественнім принятті в ратуші архикнязь і його дружина пустилися в дальшу обїздку міста, і тоді ученик восьмої ґімназійної кляси з Ґракова, **Прінціп,** стрілив кілька разів до архикнязевого автомобілю. Архикнязя влучив стріл у лице, а княжну в черево. Вони, перевезені до конаку (урядового будинку), зараз померли. Також арештовано і другого справника того замаху".

Очевидна річ, що зараз по замаху розпочато дуже енерґійне слідство. Оба замаховці заявили, що не мають ніяких спільників, але слідча влада цьому не повірила та прийшла до переконання, що якби навіть другий замах не повівся, то було би прийшло ще й до третього. Вулиці були правдоподібно добре обставлені замаховцями.

Зізнання атентатчиків.

При першім переслуханні заявив був Прінціп таке:

„Я почуваю себе винуватим. Я приїхав сюди, щоб виконати замах. Я не стояв під нічиїм впливом. Уже як 14-літній хлопець читав я анархістичні книжки й анархізм стався моєю пристрастю. Тепер мав я нагоду ту мою пристрасть заспокоїти. Читаючи анархістичні брошури і ґазети, прийшов я до переконання, що нема нічого кращого, як виконати замах. Я поклав собі за завдання знищити один зо стовпів монархії, що мені й удалося. З кінцем травня вичитав я в часописах, що архикнязь має приїхати до Сараєва. Отже я порішив використати нагоду і тому приїхав до Сараєва та замешкав у мого приятеля Іліча. Я одначе нічого йому не говорив про мій плян, а револьвер і набої одержав у Београді (в Сербії). В дні замаху я не нагадувався багато, але стало тримався моєї постанови. Той замах хотів я виконати вже підчас їзди авта до ратуша, одначе почув я вибух бомби і тому ждав, аж це авто буде назад з ратуша вертатись. Колиж авто вже верталось, побачив я коло архикнязя якусь паню і тому в першій хвилині хотів відступити від замаху, але зараз змінив я мій погляд та постановив виконати замах, хочби при тім мала згинути і та паня. Як отже авто знайшлося на скруті вулиці, я вистрілив, але не знав, чи кулі влучили, чи ні. Не знаю, що сталося, бо юрба кинулась на мене та почала мене бити. Я не жалую цього, що сталось, але навпаки, вдоволений, що я міг виконати мій давній плян. З тим бомбовим замахом я не мав нічого спільного; колиж почув я вибух, то подумав собі: „А ось є ще люди, які таксамо думають, як ти".

Щодо Ґабриновича, то цей зізнав, що перед кількома тижнями читав у Београді часописи, з котрих виходило, що незадовго приїде до Босни архикнязь. З тою вістю звернувся він зараз до Прінціпа, який власне сидів у тій самій каварні. На це Прінціп нічого не сказав, а лише кивнув головою. Вони оба зійшлися в парку і тоді обговорили цілу справу. Вони порішили вмерти за вітчину і тому повбивали архикнязя разом з його жінкою і цілим його почотом.

В Београді прибрали вони собі ще третього спільника, Ґрабца, а, діставши з військового арсеналу револьвери і бомби, поїхали кожний окремо до Сараєва. Ту зброю мав при собі Прінціп і доперва в дні замаху рано роздав її між учасників.

Крім того дав він іще кожному з них також і трійло, щоби вбили самих себе, якщо би їх зловлено. Та це годі було виконати, бо зараз по увязненні їх усе від них відібрано. Були ще три заговірники, які також дістали зброю до рук, але їх імен він не знає.

Дуже неясно і незрозуміло звучить ось яке зізнання Прінціпа в однім з пізніших його переслухань:

„Я дуже жалую, що допустився цього злочину, бо мої товариші в підлий спосіб мене зрадили. Також і вони мали кидати бомби, одначе ті труси і драби не зробили цього. Я за це пімщуся на них і зраджу їх. Прошу мене тепер полишити в супокою, а завтра розкажу про все подрібно. Але мушу собі все в памяті упорядкувати. Прошу нічого не побоюватися з мого боку. Якщоб я міг тепер дістатись на волю, то біг би вулицями міста та кричав би, доки аж не захрипну: „на костер із сербами!"

Тепер не легко собі представити, як щось подібне могло дістатись до протоколів зізнання Прінціпа, бо він узагалі тримався по геройськи. Правдоподібно або зломлено його при допомозі тортур, або просто вписано це без його відома, або проти його волі.

Дальші вияснення події.

Один з наочних свідків цілої події, фризіер **Марозі,** що вхопив Пріцінпа, зізнав, що бачив, як хтось кинув щось чорне на авто, яким їхала архикняжа пара, та що потім упало кілька стрілів. Коли поліційні аґенти кинулися на винуватця та хотіли до нього стріляти, то Марозі скричав: „Не стріляйте! Ми мусимо його живцем узяти!"

Начальник краю, ґенерал Потворек, що їхав у тім самім авті на переднім сидженні, зізнав, що по стрілах мав враження, що взагалі нічого не сталося, бо архикнязь і його жінка сиділи випростувані на своїх місцях. Не хотів одначе їхати дальше через місто і тому приказав шоферові, щоби повернув до найближчого моста і так доїхав до конаку. Але як уже вертались через міст, княжна нахилися наперед і оперлася на його рамя. Він гадав, що вона зімліла внаслідок нервового потрясення. Доперва за хвилину побачив він, що з рота архикнязя тече кров. Як лише доїхано до конаку, зараз знайшовся лікар, але всяка поміч на нічого вже не здалась.

І до сьогодня є ще в поліційнім музею в Сараєві ті предмети, якими доконано тих замахів. Є там отже бомби з сербського державного арсеналу в Краґуєвацу, як також бравнінґи бельґійської марки. Бомби були так званої **пляшкової** системи, яких підчас балканських воєн уживали зчаста сербські комітаджі.

Як розуміли те, що сталося?

Спершу світова преса не зорієнтувалася достаточно про вагу сараєвської траґедії, а Віденське Бюро Кореспонденційне вислало лише звістку: „Замах цей буде мати, як припускають часописи, такий наслідок, що прийде до загострення австрійсько-сербських відносин. Та це пусте". Не до загострення, але до величезної світової котастрофи прийшло внаслідок стрілів Прінціпа.

Найцікавіше було захования старого цісаря Франца Йосифа. Він виїхав іще в день перед замахом до ового літовища в Ішлю серед Альпийських гір, бо не хотів витати у Відні свого братанича, Франца Фердинанда, коли цей вернеться зо своєї триюмфальної (як було загальне сподівання) поїздки по Босні.

А коли цісарський адютатнт, ґраф Паар, приніс йому вістку про сараєвський замах, то Франц Йосиф сказав, що вищі сили привернули назад той порядок, „якого я не міг, на жаль, затримати".

Цей порядок був „нарушений" тим, що архикнязь з цісарської родини зробив скандал і подружився лише з якоюсь там „ґрафянкою". Іншої жури старий Прохаска, як його звав Масарик, тоді не мав.

Одначе цілу справу постаралися використати такі інтриґанти, як тодішній міністер заграничних справ, мадяр ґр. Берхтольд, члени надворної камарилі та німецький цісар Вільгельм II., який на звіті німецького амбасадора у Відні про цілу подію зробив замітку: „Тепер, або ніколи, з сербами треба вже раз зробити порядок, і то негайно".

Хоча вістка про сараєвську подію розійшлася зараз по цілій здвиговій площі у Львові, то вправи відбувались дальше, а по них уставилися учасники до великого походу (45,000 учасників!), який під проводом наказного Січового отамана О. Семенюка перейшов через цілий Львів та розвязався перед міським театром.

Клим Обух.

Д-р Л. Мишуга.

ШЕВЧЕНКО і ЖІНКА

(Жінка в житті і творах поета).

(11)

Жінка в уяві поета-засланця.

Але всеж таки блиснула надія на волю, а з нею і на нове, може навіть і семейне життя. Бо, пише Шевченко у своїй автобіоґрафічній повісти „Артист" (1856 р.), що й ґеній потребує успокоюючого спочинку, а „такого солодкого спочинку можна зазнати тільки в кружку дітей і доброї люблячої жінки".

Жиючи сам один зо своїми думками, поет мріє і про свій „солодкий спочинок". І трапляється так, що комендантом цього форту призначують культурну і людяну людину, майора Ускова, що дає поетові деякі полекші. Шевченко може знову, хоч крадькома, як не віршувати, то принаймні писати повісті по російськи. Він стає навіть частим гостем у домі Ускова. Бачимо, що в тім домі його дуже полюбила маленька донечка командaнта, а ще більше від донечки полюбила його мабуть молода й красна Аґата, дружина Ускова. Вона то щиро заопікувалась поетом і мала на нього надзвичайно гарний вплив. Ось із яким захопленням пише про неї Шевченко в листі до свого приятеля Б. Залєського:

„Аґата, ця прегарна жінка, для мене справжня благодать Божа. Це одна-єдина істота, якою я захоплююсь іноді навіть до поезії. Таким чином я менш-більш щасливий; можна сказати, що я зовсім щасливий, та чи й може бути інакше в присутності високо моральної і фізично прекрасної жінки?"

Шевченко малює портрет Аґати. А малюючи, вдивляється в неї, як в образ жінки, і записує ось які слова:

„Який чудовий, дивний твір непорочна жінка! Це найблискучіша перла у вінці творів. Якби не це одно-єдине, рідне моєму серцю, я не знав би, що з собою робити. Я полюбив її возвишенно-чисто, всім серцем і всією душею своєю. Не припускай, друже мій, і тіни чогось порочного в непорочній любові моїй".

Якби не було, але коли людина зачинає під впливом якоїсь молодої жінки аж так високо її ідеалізувати, то це вже певне, що тут закроюється на любов. А як таке ідеалізування відноситься ще до замужньої жінки, то не диво, коли з цього повстають сплетні. Так і сталося з Шевченком і Аґатою. Вони стають предметом розмов і насміхів офіцирів. І їх дружба розбивається. Аґата перестала ходити з поетом на прохід, а зате часто буває в офіцирськім касині на забавах і картах. Це страшно заболіло Шевченка. І так його вразило, що він ледви „чорне від білого відріжняв". Отже під впливом цього розчарування Шевченко починає уже трохи тверезіше глядіти на жінку, але признає, що без любови годі жити людині, а зокрема артистові:

„Любов — це животворний вогонь у душі людини, і все, створене людиною під впливом цього божественного почуття, має на собі печать життя і поезії. Все це дуже гарно, та от тільки що: оті вогненні душі, як їх зве Лібельт, надиво невередливі щодо кохання і часто трапляється, що правдивий, найбільш надхненний поклонник краси натрапить на такого морально-огидливого ідола, якому хіба тільки димом із кухні курити, а він, сердега, кадить перед ним найчистішим тиміямом".

Тепер уже Шевченко лякається, щоб його приятель-маляр „за прикладом світових ґеніїв, не закріпачив своєї ніжної, вражливої душі якомусь сатані в спідниці". Бо тоді „прощай, наука та мистецтво, прощай, поезія й усе чарівне в житті, прощай навіки!" Давніше Аґата збудила в нім бажання зажити домашнім життям, а як поет в ній розчарувався, то вже пише:

„О, колиб ці світові ґенії могли обійтися без родинного щастя, як би то було гарно! Скільки великих творів не потонулоб в отій хатній ковбані і зосталось би на землі в науку та на втіху людям".

Але щож робити, пише Шевченко, коли і для ґенія хатнє вогнище та родинне коло необхідні. Що робити, коли і наймудріші люди падають тяжкою жертвою ідола-краси: „Винувати їх не можна, бо краса взагалі, а жіноча краса особливо, впливає на них так, що зовсім їх губить".

„Красуня — це те каламутне джерело, що затроює все прекрасне й велике в житі, пише він далі в своїй повісті „Артист". Та твердить, що ми самі цьому винуваті, бо ми зробили з красуні ідола без душі й без життя: „Деж початок цього лиха? А от де: у вихованні. Коли ніжних батьків Бог благословить вродливою дочкою, то вони самі починають її псувати, пестячи її більш, ніж інших дітей, а про освіту своєї улюблениці вони от що думають і навіть говорять: „Пощо даремно мордувати дитину пустою книжкою? Вона й без книжки й навіть без посагу зробить блискучу карієру".

Вродлива жінка в словянськім племені явище дуже рідке. І от:

„...ледве те рідке „явище" виросте з пелюшок, як ми починаємо його начиняти своїми безглуздими похвалами, себелюбством та іншим сміттям і нарешті робимо з нього деревляну ляльку на шарнірах, на зразок отих, що ними користуються малярі, які укладають драперії".

Чиж можна дивуватися, що потім виховається з такої людини бездушна істота, що вважає своїм життєвим завданням тільки запалювати і роздирати наші серця? Що потім виростають істоти, які остаються ціле життя тільки поклонницями власної краси, а для яких єдиним товаришем стає — дзеркало?

„Упривілейована красуня не може нічим бути, лиш красунею: вона не стане ані люблячою, чесною жінкою, ані доброю, ніжною мамою, ані навіть палкою коханкою. Вона деревляна красуня, тай тільки, та й нерозумно булоб з нашого боку більше чогось вимагати від дерева. Тому то я раджу любуватися цими прегарними статуями здалека, але ніяк не наближатися до них, а тим паче не женитись, особливо артистам і взагалі людям, що посвятили себе науці, або штуці. Коли артист доконче потребує красуні для своєї любої штуки, то на те є модельки, танечниці й інші майстерки цехові, а вдома йому, як і звичайному чоловікові, треба доброї, люблячої жінки, а не упривілейованої красуні. Така красуня хіба на одну хвилину освітить яскравими, сліпячими промінями радости спокійну домівку любимця божого, а потім з цеї хвилевої радости, як з того метеора, що лише замиготів, і сліду не останеться. Красуня, як правдива акторка, потребує юрби поклонників, а чи правдиві вони, чи фальшиві, це їй усеодно, щоб тільки були поклонники".

От до яких то песимістичних висновків дійшов Шевченко по своїм знайомстві з Аґатою Усковою, до якої не хотів навіть залицятися, бо каже, що до цього „ремесла" він не здатний. Він хотів тільки стати її „добрим, щирим приятелем". Але до цього, як каже Шевченко, не надавалася — ота „деревляна лялька".

Оттакі думки налягали на душу Шевченка, як він у тій далекій пустині думав про жінку. Та на них треба глядіти як на вияви уяви вразливого й мрійливого артиста-поета, хоч, ніде правди діти, і в тих виявах є багато щирої життєвої правди.

(Далі буде).

Добра приятелька.

— Знаєш, Степан запитав мене сьогодні, чи хочу бути його дружиною, чи хочу його зробити щасливим...

— І котру ти його просьбу узглянила?...

У школі.

Учитель: Як називаємо чоловіка, який говорить, хоч ми не хочемо його слухати?

Кляса (хором): Учителем, пане професоре!

Нянька.

— Чому ви покинули своє останнє заняття?

— Тому, що я не хотіла мити дітей.

Діти (хором): Матусю, матусю, прийми її, прийми.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ПІТСБУРҐ, ПА.

Двацятьпять-літній ювилей 396 відділу У. Н. Союзу.

В неділю, 9. липня, святкував 396 відділ У. Н. С. срібний ювилей свого оснування. Всі члени відділу з родинами зібралися у Сміт Ґров парку. Прибули також члени відділів ч. 24, 53, 96 тай інші гості. Свято розпочалось полевою Службою Божою при участі савтсайдського хору. Потім відбувся спільний обід, на котрім п. Ілля Слободян був тостмайстром. Він переповів історію оснування відділу та згадав усіх тих членів, що причинились до його заснування. Опісля пані Анна Дяк вручила секретареві відділу, П. Бекешові, український коровай, прибраний цвітами. Пан Бекеш був першим секретарем цього відділу. І нині далі провадить це діловодство. В той спосіб члени товариства виявили своє признання свому доголітньому працівникові.

Знову о. Желехівський закликав усіх українців вступати в ряди У. Н. Союзу. Він звернув увагу, щоб наші люди не слухали дешевих комуністичних агітаторів, що ходять по хатах і баламутять людей, затягаючи їх у чужі орґанізації.

Пані Марія Малевич, заст. гол. предсідника У. Н. Союзу, виголосила ювилейний реферат. Переповіла всі трудноці, які мусіли пережити наші перші іміґранти в чужій землі, яскраво змалювала історію оснування У. Н. Союзу, представила присутнім фінансову силу Союзу та його велике значіння для української справи. При кінці візвала всіх до льояльности своїй орґанізації й до спільної праці в братерській згоді і любові для свого народу.

На закінчення також п. М. Усик представив історію відділу та згадав покійного Варунка, котрий був головним орґанізатором відділу. Потім І. Слободян зложив усім щиру подяку за участь. Присутні гарно забавлялися до пізного вечора.

Учасник.

———o———

ДІТРОЙТ, МІШ.

Свято Української Жінки.

Дня 20. серпня б. р. має відбутися в Бродвей Парку „Свято Української Жінки". Це буде щось цілком нове для громадян міста Дідройту й околиці. Союз Українок у Дітройті докладає всіх можливих старань, щоб це свято випало якнайкраще. С. У. А., як відомо, старається запізнати американців з нашою культурою і нашим мистецтвом. Як також хоче піднести наше жіноцтво. З цього боку треба глядіти і на „Свято Української Жінки". Такі свята започаткував Союз Українок у Рідним Краю. На таких святах є перегляд поступу українського жіноцтва. Я мала нагоду бути в краю і приглянутись до таких свят і знаю, який вони мають великий вплив на наше жіноцтво. І то не тільки на жіноцтво, але й на ввесь наш загал. Приглядаючись до таких свят, хотілось вірити, що зорганізована нова жінка певно виховає нових борців. Ось тому і я так зрадіала, коли ми тут у Дітройті рішили влаштувати подібне свято. Мені здається, що тут на вільній землі Вашингтона, де нам ніхто не ставить перешкод, ми повинні вивязатися з нашого завдання якнайкраще. І вірю, що так буде. Цілий світ звертає тепер більшу увагу на жінку, як це було давніми часами. І щораз більше оцінює працю жіноцтва. „Свято Української Жінки" буде і для нас у Дітройті й околиці нагодою виявити розуміння праці української жінки. Одначе це розуміння мусить вийти в першу чергу від самої української жінки. Тому вірю, що на Святі побачимо багато наших сестер, так, що той день буде справжнім жіночим днем.

К. Хомяк.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

І. П., Скрентон, Па. — Оголошення нарад належить до платних оголошень. Влаштовуєте підприємство, з якого повинні мати поважний фінансовий дохід, тому треба памятати і за те, що коли рідна преса має допомагати таким підприємствам, то і її треба приходити з фінансовою допомогою.

Громадянин. — Ми певні, що Ви вписали лист з краю так, як він дійсно звучить. Але у нас такий звичай, що мусимо мати навіть у такому випадку, коли є відпис, самий ориґінал. На Ваше бажання відішлемо Вам ориґінал назад.

ВІДКЛИКАНИЙ.

По довгій службі як італійський амбасадор до Лондону, граф Діно Ґранді, відкликаний до Риму на становище міністра юстиції. Він виїхав на літні вакації, ще заки прийшла ця вістка, а що про це не прийшла офіційна вістка до Лондону, то Британія вважає це свого роду образою.

Зрозуміла.

Прийшли гості. Мама кличе 12-літню донечку: „Ірцю, представся!" Ірця входить.

— Я панна Ірця.

Коли гості відійшли, мама каже: —„Ірцю, не можна говорити „панна", це негарно.

На другий раз при інших гостях Ірця представляється:

— Я Ірця, але не панна.

10 ТОМІВ ДОНОСІВ

(Характеристичний образок з життя Совєтської України).

Совєтська преса оповідає про такий характеристичний судовий випадок:

В половині червня ц. р. найвищий суд УССР у Києві засудив на це досить лагідну кару одного совєтського громадянина, який пробував штовхнути в безодню нещастя сотні невинних людей. Справа йде про тип людини, який буйно розвинувся на совєтському ґрунті особливо в останніх літах; стиль тамошнього життя сприяв дуже його розвиткові. Мова йде про професійного клеветника, який основно затроює совєтські життєві відносини. Прокуратор, який обвинувачував відносного типа, мав на свойому столі вимовні річеві докази: „зібрані твори" клеветника в числі 10 томів, продукт інтенсивсої 5-літньої діяльности.

Петро Спичак — так називався підсудний — з професії учитель в одній із київських вселюдних шкіл — був останньо знаною фіґурою в бюрах столичної української прокуратури, в народніх комісаріятах, у редакціях та інших установах. Завжди обвантажений грубо випханою течкою з перами зявлявся у дотичних функціонарів, таємничо замикав за собою двері й шептав: „Приходжу в справі терористів і ворогів народу. Ми здемаскуємо банду шкідників до кінця". Треба знати совєтські відносини, всю тамошню життєву мізерію, зложену зо страху, підозрінь, метод ГПУ„ засудів, зсилок і розстрілів, щоб зрозуміти, як мусіли совєтські урядовці реаґувати на появу такого типа. Напр., він реляціонував: „В школі села К. працюють від довшого часу буржуазний націоналіст Юхименко, фашистівський аґент Шипулин, шкідник і диверсант Тарара та їхня активна покровителька, керівничка народнього освітнього відділу Добровольська". Така вістка в останніх часах вповні вистарчала, щоб вправити в рух цілу лявіну.

Якстій многочисельна комісія занялася запідозреними учителями. Воно не так важко „ствердити" в совєтських умовинах, що хтось є буржуазним націоналістом, аґентом фашизму, а то — й терористом. Всеж, ГПУ. „для порядку" переслухало половину села — і в цім випадку якось не могло рішити: винні люди, чи невинні. Зловлених доказів ніяких не знашли. У всякому разі рішили справу найперше передумати. Але ще й не покинула села перша комісія, коли громадянин Петро Спичак справжніми большевицькими „ударними темпами" зробив чотирьох донос до іншої совєтської установи. І річ ясна, вона й собі вислала негайно слідчу комісію. Запідозрених арештовано; вони просиділи довгі місяці у слідчій вязниці. Правда, при нагоді розгляду справи Спичака їхні акти провірено, випущено на волю й голосно зреабілітовано у часописах.

Зате „влетів" громадянин Спичак. „Сотні совєтських трудящих-інтеліґентів — пише з цього приводу московська „Правда" — попали до вязниць через доноси Спичака. Їх осуджено, відібрано працю й права, зруйновано людські існування. Жертвами денунціянта стало 15 керівників шкіл, низка партійних функціонарів, інженірів, службовиків.

Шість днів тривав судовий процес громадянина Спичака. Через шість днів виповнена вщерть велика саля київського Учительського Інституту прислухувалася до виводів прокуратора, що розкрив методи й мотиви діяння професійного совєтського сикофанта. Спичак ще якось урятував свою голову у цьому суворому іспиті, підчас котрого дуло чекістського револьвера ввесь час було дуже близько його потилиці. Дістав 15 літ „загостреної ізоляції в одному із більше віддалених концентраційних таборів". Суд прийшов до переконання, що Спичак не керувався політичними мотивами. Це йому спасло життя. Виявилося просто, що цей колишній комсомолець ділав під впливом якоїсь патальоґічної пристрасти скрізь коїти зло, вганяти людей у тривогу й нещастя; ділав з пімсти, з жадоби наживи, з замилування до шантажу. Ненавидів із любови до мистецтва ненависти. Зо своєї професії мав зрештою незлі прибутки. Три його жінки-розведениці малювали перед судом таку психольоґічну картину свойого екс-чоловіка, виявили стільки його психічної нікчемности й підлоти, що суд остаточно станув на становищі, що тут у грі не політичне шкідництво, але просто потворне викривлювання цілої психіки — додаймо від себе — спричинене специфічними совєтськими життєвими умовинами.

Громадянин Спичак сидить уже. Але скільки інших совєтських Спичаків і досі ще гуляє по світі? Вони ж є частиною совєтської системи. — („Новий Час").

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВІ

ФІЛЬДЕЛЬФІЯ, ПА.

З праці ОДВУ й Золотого Хреста.

Склалося так, що молода вітка українського народу — Карпатська Україна — опинилася в кіґтях дикого азійського племени. Сталося те, чого ми найбільше боялися, будучи окруженими звідусіль ворогами, які ночі спокійної не мали, покіль не розшарпали живого тіла карпатських братів, думаючи, що раз на все розправляться з непогамованим бажанням братів зажити вільним життям.

В цій траґедії не було вини з боку уряду Карпатської України, ані Січовиків, які в геройській боротьбі платили дорого кровю за оборону Срібної Землі. Та проте знаходяться між нами такі, що в своїй засліпленості називають тих Січовиків слугами фашизму, а національний провід доробкевичами, чим допускаються ганебного діла.

Ця траґедія, як довідуємося з краєвої преси, застановляє ще завзятіше наших братів працювати. Ці терпіння ще більш спонюють наш народ в національний моноліт. Так і ми мусимо брати у цім лихолітті, в їхніх змаганнях помагати, памятаючи, що не еміґраційні чинники будуть рішати про спосіб національного визволення нашого народу. Тут заважить край, і дальше буде рішати, чи це буде по думці деяких амбітників чи ні, і це ми мусимо собі вже раз усвідомити. Еміґрація має, і мусить відіграти тільки спомагаючу ролю. Тому помагаймо!

В доказ цього, що свідоме громадянство розуміє свої обовязки, хай послужить спис жертводавців, зібраних 12-тим від. ОДВУ в Філя й Золотого Хреста, від. 19.

Жертви зложили по $5: Ом. Просіцький; по $2: В. Граб, Й. Михайлюк, С. Бабяк, Вікт. Рутецька, П Пеленський, д-р Е. Гарасим; по $1: А. Сивуляк, А. Мельник. І. Кісь, Т. Хемій, М. Дубас, В. Василюк, М. Головатий, І. Цеґелик, А. Зазуляк А, Рутецький, І. Савчин, М. Волошанський, П. Волошанська, Т. Свистун, Д. Коник, О. Фостик, І. Заґонський, В. Опир, А. Метельський, Н. Вевґринюк, М. Пасічник; Г. Ґонта 75 ц.; по 50 ц.: Д. Терпилюк, И. Канюка, Н. Н., П. Колісник, І. Довганьчук, С. Садовий, С. Захарчук, М. Павлюк, Ю. Терпилюк, В. Мочарнюк, І. Березовський, М. Тимчишин, В. Бандровський, О. Веклинець, В. Павлівський, Я. Рожак, Т. Филипчук; М. Мочарнюк 35 ц.; П. Довгань 30 ц.; по 25 ц.: В. Бродай, Л. Стрелов, В. Заверуха, К. Буката, І. Лукаш, Д. Люба, М. Семенчук, Т. Котурлаш, Й. Коник, М. Захарчук, М. Максилюк, В. Нидза; решта дрібними. Ціла збірка дала $50, які передав на минулому зїзді ОДВУ дел. М. Ворончак. Збіркою занялися члени ОДВУ: М. Ворончак, С. Сеньків, Д. Коник і М. Пасічник, а з Золотого Хреста при 23-тій і Бравн: Ольга Фостик і Марія Терпилюк.

Управа 12. відділу ОДВУ.

ВОЛОДАРІ САГАРИ ТУАРЕҐО

Хто вони?

У науковому світі, а навіть і в північно-африканських кольоніях, як Альжир, усіх мешканців північної Африки, а в тому й туареґів називають загально „берберами".

Можна би з цим твердженням погодитися, але тільки під умовою, що будемо цю назву брати в значінні „варварів"; таке, зрештою, є джерело цього слова.

Цим імям араби називали всіх мешканців північної Африки, що їх вони підбили, чи тільки з ними сусідували.

Та туареґів стрічається таки на самому порозі Сагари, себто в Ґадамі, чи Ель Голеа. Хоча це попреді не знати, що це за нарід, та в кожному разі можна по дечому зорієнтуватися, що це не араби.

Туареґи.

Високі, а часто й великанського росту, мешканці тієї країни, окутані в чорні завої, що доходять аж до очей — викликують в европейця дивне враження... ночі.

То власне туаґери, дикі сини Сагари, колишні розбишаки-горлорізи, а сьогоднішні провідники караван. Та тепер уже їх небагато. У полудневому Альжирі є їх біля 5,000 і понад 2,000 в Лібії. Та беручи під увагу Ніґерію й західню область французького Судану — всіх їх разом може бути ще близько 10,000 душ.

Та це тільки здогади, бо їх статистики досі ніхто не перепровадив й ледви чи колись переведе.

Так є сьогодні, а що було давно, то про це ніхто не знає. Не знаємо ані їх початків, не можемо пояснити собі їх походження, не знаємо їх релігії, ані мови.

Усі обсервації того цікавого народу мусять ограничуватися лишень на зовнішніх спостереженнях, чи в найкращому випадку на відомостях від них самих і то лишень тоді, коли дослідник знає арабську мову, котрою з них дехто послугується.

Історично про них знаємо дуже мало. Звідтіля й ті всі здогади, м. ін. й цей, що вони мабуть є нащадками колишніх африканських хрестоносців.

Життя.

Незмірно цікаве є життя тих людей, що вічно бродять по пісках Сагари.

Вже від 15-го року життя запускається малий туареґ, початково під опікою батька, а опісля на власну руку, в безмежну даль піскового царства. Ця безупинна мандрівка з місця на місце, рідко перервана поворотом до родинного шатра — то суть життя туареґів.

Нічого й дивного, що ота вічна скитальщина серед найважчих умовин, бо серед найгірших спек, на скелистих бездоріжжях, без води, у постійній небезпеці смерти чи то від укушення гадюки чи в пустинних заметілях - самумах, робить туарега іншим від звичайних людей. Якийсь шестий змисл орієнтації, просто звіринний інстинкт, надлюдська витревалість, великий гарт духа й великі фізичні сили та завзята впертість людини, котрої життя безустанною боротьбою з дикою й безжалісною природою — це є прикмети туарега.

Головним осередком туареґів, як твердять деякі дослідники, є для них гори Гоґґару, звідкіля в своїх мандрівках доходять до Ґадамесу, чи Ель Голеї.

Дальше не заходять ніколи. Бо й навіщо?

Дальше нема вже пустині, що є їх стихією й життям.

Де живуть.

Чстина їх перебуває в Ґату, другі в Таманесрефі, країні жахіття й спраги, а інші в Аїрі, чи в непрослідім Іфоґазі.

Прицьому треба знати, що їх життя є вічно, так би мовити, рухоме й важко сказати, щоб даний туареґ, що живе сьогодні там а там — мешкав на тому самому місці завтра. Бо наскільки хотілось би означити простір, на котрім він перебуває, то требаб сказати, що простягається він тисячами квадратових кільометрів...

Як виглядають.

Коли перебувається між ними довший час, то знається, чому вони роблять таке несамовите враження, не говорячи вже про їх місце, що переважно є все найдикішою закутиною Сагари. Сам їх вигляд і спосіб поведінки є правдивою гіпнозою! З великими мечами чи рушницями, крісами в руках — пригадують нам собою середневічних лицарів. Велика гордість тих володарів пустині не позволяє їм навіть працювати. До цього мають вони своїх васалів, т. зв. імрадів, що працюють на них за скромною винагородою в харчах.

Кожне з чотирьох їхніх племен має свого короля, званого „аменокалом" і раду старших, що його вибирає. Від арабів ріжняться тим, що в них жінка має повну свободу в виборі товариша життя і не заслонює серпанком свого звичайно прекрасного обличчя. Отже не можна дивуватися, що люди на тему туареґів снують ріжні здогади їхнього походження, наскільки бачать зпоза чорної маски... голубі очі й русяві кучері. Прицьому й слід тямити, що не всі ті „з масками" є туареґами, бо Сагара притягає до себе кожного, хто тільки раз її бачив.

Коли европеєць до туарега заговорить, то цей переважно відповідає рухами, бо покутуюча в нього розбишацька жилка наказує йому хитрувати й конспіруватися. Відокремленість і таємничість є власне тою головною силою, що нею держиться це мале плем'я на поверхні життя.

Ю. Ґутковський.

Ах, той вітер!

Один подорожній питається на малій стаційці селянина-візника:

— Як далеко до найближчого містечка?

— Шість кільометрів.

— А я чув, що вісім.

— Так було, але минулого тижня вітер виверну два кільометрові стовпці.

Обручка.

— О, бачу, носите обручку. Чи ви жонаті?

— Очевидно. Думаєте, що ношу її задля приємности?...

ДЛЯ ВОРОГІВ.

Хемічна Военна Дивізія армії Злучених Держав мала річну виставу хемічних димів і газів для студентів в Еджвуді, Мериленд. На світлині сержант Гольцворт ладує в дуло вистрілювача 60-фунтову хемічну бомбу.

ЧИ ГРОШІ ДАЮТЬ ЩАСТЯ?

Паризький журнал „Анналь" зробив собі анкету на відвічне питання, настільки вічне, відколи люди придумали гроші. Воно мало трохи потішити ощадних французів, що, як відомо, складають що дня франки до панчіх, матраців та банків. Журнал каже, що надмірні податки та фінансові кризи щораз більше змінюють погляди людей на вартість грошей. Дехто навіть ставить собі питання: чи після того, як спекався великого майна не почав супокійніше жити? Анкету почав журнал від великого фінансіста-міліонера, Октава Гомберга, якого криза зруйнувала і який не скривається зо своєю нуждою.

Міліонер, що вратив майно.

Репортер увійшов до сальону великого фінансіста, повного книжок. О. Гомберг, не маючи змоги збирати грошей, почав збирати книжки. На його „екслібріс" виписана по латинська думка: „Нунк солюс кум деа сапієнція зібріскве аміціс". (Тепер я сам з богинею мудрости і книгами-приятелями). Господар зустрів журналіста з усміхом:

— Знаю вже, чого ви прийшли. Колись я мав забагато грошей і не знав, що з ними робити, а тепер маю їх менше, ніж хотів би. І тепер ви хотілиб знати мої думки та почування після такого повороту в бік Фортуни?

— Це не зовсім точна мета моїх відвідин, але майже так...

— Но, добре. Скажу вам, що я вважаю за своє нещастя факт, що колись розбагатів. Гроші можуть дати людині щастя тільки під умовою, щоб вона не мала їх забагато. Добре кажуть, що гроші це добрий слуга, а поганий пан. Занадто велике багатство поневолює того, хто його має, пригнічує його та псує. Залишивши на боці скупарів, яких єдиною насолодою життя є призбирувати банкноти, землі та дорогоцінності, людина занадто багата, що хотілаб використати гроші якнайкраще, попадає раз-у-раз у сумніви: що вибрати. До нього звертаються з ріжними просьбами, часом, правда: безкорисними і він вагається, чи має допомогти тим, що на це заслуговують, чи не дати себе ошукати. Побачивши, що йому заздрять і тупцюють коло нього, він мусить повсякчас займати оборонну позицію. Оце недовіря до людей прикре і пригноблює людину!

Духові муки багатого.

„А в якому відокремленні живе власник великого майна! Він не може бути певний ніякої дружби. Його найкращі друзі, найшляхетніші, найбільше горді, покидають його по трохи, бо їх себелюбство терпить від того, що вони вічно залежні від нього. А ті приятелі, що залишились йому, розбуджують у ньому сумнів, чи стоять при ньому з вирахування, з інтересу. Коли пригадаю собі деякі хвилини з мойого життя, на мене находить просто відраза".

— Але чи ви не вважаєте, що гроші, розумно відмірені, є цінним елементом нашого щастя?

— Годжуся, що „золота середина" у матеріяльному добробуті це те, що найбільше можна позаздрити людям. Вона дозволяє жити згідно зо своїм бажанням і допомагати довкола себе нещасливим. Така підстава дає забезпеку, — ось чого мені бракує найбільше тепер. Крім того, що мені необхідне для тепішнього життя, я за нічим не жалію з минулого. Єдине, що мене потішає серед непевних думок про завтра (більше про членів моєї родини, ніж про себе самого) і в гірких настроях після брутальної невдачі та несправедливого удару долі — це тільки почування, що можна ставати ліпшим.

Ріжниці між людьми затираються.

— Чи ви не моглиб мені сказати, чи гроші потрібні сьогодні більше до щастя, ніж колись?

— Я переконаний, що багато менше потрібні нині, як колись. Наш нарід демократизується, затираються межі між суспільними клясами, щезає багато пересудів, які ще недавно були звязані з маєтками. Тепер вибагливе життя може здобути собі майже кожний.

— І ви вірите, що поступ піде в цьому напрямі?

— Я вірю в це і сподіваюсь. Приклад скандинавських країн, де всі суспільні верстви живуть більш-менш однаково, є з цього погляду різким контрастом до Злучених Держав, де демократичний рух є тільки звичайною фразою. У ніякому краю гроші не є таким королем, як там. Безоглядність, з якою мені довелось там зустрітися, зробила на мені якнайгірше враження.

У фільмової зірки.

Від великого фінансіста репортер перейшов до фільмової артистки. Як відомо: фільмові артистки найчисленніші з тих сучасних, які несподівано за одну ніч доходять до міліонів. Неодин із наших читачів бачив на екрані Аннабелю, що в останніх роках переїхала з Парижа до Голівуду, де вже вивчила англійську мову і франки зо слабим курсом доповнила долярами. Аннабеля в Парижі займає гарне помешкання коло площі „Триюмфального Лука". В її домі скрізь китиці квітів, які вона дістала після недавнього дебюту на сцені державної „Французької Комедії". Вона готовиться до повороту до Голівуду.

На запит репортера Аннабеля відповідає:

— Гроші без сумніву цінна річ і я тішуся, що мені поталанило до них дійти, але вони мене не гипнотизують ні трохи. Думка, що якась роля може принести мені високий гонорар, не може заохотити мене до неї, коли я нею не захоплююсь. Так дуже багато грошей і не треба людині. Навіть не знаю, чи це така велика приємність розкидати гроші. Добре мати авто для вигоди, але чи воно мусить бути аж люксусове, дороге, пишне? Хто не має меж у своїх бажаннях, той затрачує відчуття, що вони варті. Я маю велику приємність, коли замовляю собі дві або три гарні сукні, але якби я могла їх купити собі вдоволь, у необмеженій скільності, то я робилаб це вже байдужно.

„Мені здається, що щастя в тому, щоб і при багатсві можна обійтись тільки необхідними речами, а деякі бажання залишити таки бажанням.

— Чи на вашу думку гроші, що так нині обезцінились, є ще підставою щастя.

— Направду, не знаю. Мені здається, що тепер гроші грають більшу ролю у щасті. Давніше люди ощаджували їх і не користали з них. А тепер, навчені досвідом, з остраху, щоб одного дня капітал не щез, воліють ними розумно користуватись. Коли гроші є джерелом щастя тепер як і колись — то тільки в такій мірі, в якій хтось з них користає, їх витрачує. А що тепер багато більше людей видає гроші, то і лекше бути щасливим!

Письменник, що зрікся міліонів.

Репортер „Анналів" після розмови з колишнім міліонером і свіжою міліонеркою пішов до письменника, що ніколи не мав грошей, а має завсіди вдоволений вигляд. Це поет Лео Ляргіє, що живе на 5 поверсі (без лифту) в осередку Парижа. До репортера всміхається повне обличчя, спокійне, щасливе. У вигідному халаті, опасистий і добросердий, нагадує господар Бальзака.

На запит Ляргіє відповідає просто та ясно:

— Гроші не були для мене ніколи символом щастя, бо я їх не люблю. Я щасливий серед старих книжок, образів, предметів мистецтва. Головно тоді, коли я їх відкриваю...

— Але для цього таки треба грошей...

— Трохи треба. Гроші помагають до щастя, як духовні ризи черцеві, але не самі для себе. Це остання з тих речей, які я міг би збирати, хоч її збирають саме скупарі. Я бажав би собі мати до свого розпорядження якусь малу суму, щоб купити якесь давне видання або якийсь образ. Я почуваю себе щасливим, коли можу робити розшуки по старих крамницях.

Міліони висять на стінах.

Репортер стверджує, що у кімнаті довкола нього справді багато цінних зразків мистецтва, рідких книжок, на стінах образи Делякруа, Корота, Куріта, Курбета.

— А проте ви мусите бути досить багаті, коли можете дозволити собі на такі дорогоцінні образи...

— Ані трохи... це тільки щастя всунуло мені їх у руки. Я не бажаю собі ніколи того, чого не можу осягнути. І з того, що маю, не хочу робити грошей. Я маю образи Сезана, що вартні два міліони. Я зберіг їх, як і мої книжки, з яких можнаб скласти малий маєток.

— Може ви лякаєтеся, що здобуті вами гроші втратять на своїй вартості?

— Ні, не це. Я нікола не хотів будьщо продавати. Хоч правда, що гроші не мають давньої вартости. На мою думку, багатство є сьогодні слабшою підставою щастя, як давніше. Ми живемо у добі безладдя, коли майно стало хитке. Мені здається, що у сфері матеріяльній найщасливіші тепер ті, що вміли зберегти принципи з передвоєнної доби; з перед 3. серпня 1914 р., коли богами були — чесність, праця та ощадність. — („Наш Прапор").

ДЛЯ БАЛКАНСЬКОГО БЛЬОКУ.

Вістка, що Німеччина старається про балканський бльок Болгарії і Югославії, потверджуються тим, що болгарський премієр Юрій Кіосейванов виїхав до Берліну. Він підписує Золоту Книгу в приняві посадника, д-ра Ліперта.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Піврічні збори Тов. Єдність, від. 163., відбудуться в четвер, 20 липня, в Клюбі Горожан, 847 Н. Френклин ул. На порядку є важні справи до полагодження, як також буде звіт контр. комісії за минулий півріќ. Всі члени обовязково мають бути на тих зборах. Початок у годині 8. ввечір. — Уряд.

ПЛЕЙНФІЛД, Н. ДЖ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, від. 372., відбудуться в пятницю, 21. липня, в годині 8. ввечір. На ці збори обовязком є кожного члена прибути, бо є важні справи до полагодження. — Ю. Голинський, предс.; В. Реновець, кас.; П. Ярема, секр.

МІЛВОКІ, ВІС. Збори Тов. ім. Івана Франка, від. 103., відбудуться в суботу, 22. липня, в годині 7. ввечір, в церковній галі, 1231 Скат Стр. Проситься всіх членів і членкиць прийти на означений час, бо маємо багато справ до полагодження; все буде залежати від вас самих. Також буде справоздання контр. комісії за минулих шість місяців. Довгуючим членам напоминається прийти на збори та заплатити свій довг; не тягнути ще далі, бо опісля поступимо по статуту. Не забуьдте всі члени, що ви маєте багато приятелів і їх дітей, приведіть на збори, секретар запише до дорого нам батька Союзу. — Т. Танін, предс.; П. Стецик, кас.; Т. Барсук, секр.

ШІКАГО, ІЛЛ. Піврічні збори Бр. св. О. Николая, від. 106., відбудуться в неділю, 23. липня, в галі церковній, при Оклей і Райс ул., в годині 12. вполудне. Просимо всіх членів і членкиць явитися на ті збори, бо маємо дуже важну справу до полагодження. Рівнож контр. комісія здасть справоздання за півроку з діловодства і стану каси. Можливо будуть нові які ухвали, то усі члени мають бути на тих зборах конечно. Суспендовані члени мають прийти та заплатити свій довг так будуть приняті назад в члени відділу і до У. Н. С. Кличемо ще раз членів нашого відділу списуйте свої діти в члени У. Н. С. — Н. Гуль, предс.; В. Єдинак, кас.; Г. Дацьків, секр.

Це не для нього.

Один з наших професорів, учителів природи, побачив на ринку скінченого фільософа, який, не маючи змоги дістати посаду, торгує всячиною.

— Алеж добродію — ви маєте тут отруйні гриби!

— Це не для мене — відповідає добродушно фільософ — я їх не думаю їсти, а хочу їх продати.

Приятельський рахунок.

— Прийди до нас завтра на обід.

— Добре, але під одною умовою: позич мені 5 долярів.

— Що має спільного візита з позичкою?

— Я як джентельмен мушу купити твоїй жінці квіти, коли приходжу на візиту.

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ (31)

Гонфаля стояла серед широкого листя і ціла зо страху, а також з холоду, тремтіла. Попри сторожу вона не могла перейти. А тут кожної хвилини можна було сподіватись погоні Спайка. Одначе Спайк не знав, що Гонфаля втекла. Він думав, що вона далі в колибі, в якій він убив Трола.

Не роздумуючи довго, він пішов до своєї колиби, щоб відпочити та позавивати рани. Бо від боротьби з Тролом він мав не лише скрівавлене тіло, але й у голові йому шуміло. Другого дня, відпочивши, він вийшов надвір. Переходячи поміж колиби, він натрапив на сидячого на землі Трола.

Його здивування було велике. Протерши кілька разів очі й переконавшися, що це Трол, він підійшов до нього. А той сидів і мав вигляд напів божевільного. Побачивши Спайка, він запитав: „Що зо мною сталось? Мене начеб хтось ударив". Зорієнтувавшися скоро, Спайк відповів: „Тебе вдарило тягарове авто".

Трол похитав головою і відповів: „Дивно, я його навіть не бачив". Тепер надійшла Гонфаля. Вона даремно цілу ніч просиділа в укритті. Втекти в нетри вона таки не змогла. Побачивши, що Трол іще живий, вона рішилась підійти до двох опришків. Поглянувши на неї, Трол запитав: „А це хто?"